

PLÀCID VIDAL ASSAJA LA VIDA

Vaig quedar gratament sorprès quan un company d'estudis em va comentar que, a la Universitat, aquell que estudia el Modernisme com un corrent literari que guarní el mapa artístic de la Catalunya, i també de l'Espanya, de finals del segle passat i començaments del present, sap amb tots els ets i uts quina és la persona de Plàcid Vidal i el que significà en aquell temps dins la literatura catalana. I si dic que estic gratament sorprès és perquè això no deixa de reconèixer la gran tasca que van dur a la pràctica, no ja el Plàcid, sinó, juntament amb ell, tots els que l'envoltaven i que, en ocasions, ha estat oblidada i, fins i tot, poc reconeguda.

En el present comentari no intentarem analitzar la figura de Plàcid Vidal com un tot homogeni —entre altres coses perquè ja se'n parla en diverses parts del present butlletí— sinó que argumentarem sobre la seva personalitat, el seu estil i les seves relacions humanes... a partir de l'anàlisi d'una obra cabdal en la seva interessant bibliografia; ens referim a *L'assaig de la vida*.

Una cosa que cal destacar d'antuvi és la divisió en tres parts que l'autor fa de la seva obra, cadascuna de les quals té una entitat pròpia i una homogeneïtat que les fan ser iguals quant a la forma, però diferents pel que fa al contingut. Plàcid Vidal, en el decurs de la seva publicació, no té uns canvis notables, ni tan sols suficients, per a considerar-los com a tals, quant a l'estil; però sí pel que respecta a la forma.

Efectivament, cada part explica l'evolució de les persones, els poetes i els escriptors que envolten el nostre Plàcid, amb els canvis que signifiquen les diverses decoracions de fons, que no especifica l'autor però que es deixen entreveure. Els personatges de *L'assaig de la vida* no tan sols no són aliens als esdeveniments històrics i polítics que succeeixen al seu entorn, sinó que en participen. I tot això es plasma en la divisió, molt encertada al meu entendre, que es fa de l'obra.

Al començament, el marc natural on es desenvolupa l'acció és Alcover, lloc de naixença d'en Plàcid. La taberna dels seus pares, la impremta del Portal de la Saura a cura de Josep Aladern, les visites d'amics del seu germà, les anades amb ells a Prades, a les fonts del Glorieta i a d'altres indrets de les nostres contrades, la forta amistat amb l'Antoni Isern..., configuren la realitat que l'envolta i en la que viu en els primers anys de la seva existència. Més tard, el seu germà s'estableix a Reus, traslladant-hi l'antiga impremta de la Saura. Creixen les coneixences; a la de l'Isern se li uneixen la del Xavier Gambús, Hortensi Güell, Ròmul Salleres i Rocamora i, per damunt de totes, la del selvatà Joan Puig i Ferrer que, juntament amb la del poeta camperol, condicionaran, a partir d'ara, el seu tarannà. Reus és per al Plàcid i per a tota la plèiade que gira a l'entorn de Josep Aladern, el lloc on conceben totes llurs il·lusions literàries, filosòfiques,

sociològiques i, àdhuc, polítiques (1). Les il·lusions d'una joventut amb empena que dona resposta als problemes que assolen la societat d'aquell temps, una societat decebuda pel desastre cubà i que ara es desperta del seu somni imperialista, una societat, en definitiva, que veu en Catalunya la resposta a les seves inquietuds i que aposta pel fet nacional... I, paral·lelament a això, les ànsies creatives, literàries i culturals que hom ha batejat amb el nom de Modernisme i que faran d'aquesta colla d'amics quelcom compacte fins a la marxa a Barcelona, fet que coincideix amb la mort del seu pare, amb la finitud del segle i amb la cloenda de la primera part de *L'assaig de la vida*.

Si avui en dia tothom reconeix el caire cosmopolita de la ciutat de Barcelona, en aquell temps la importància de la capital catalana no era menys. Barcelona era moltes coses, era la possibilitat d'enriquir-se culturalment, d'alternar amb poetes, escriptors, polítics; era la Barcelona de les tertúlies..., les famoses tertúlies de començament de segle on es parlava de tot, de les darreres "modes" filosòfiques, de les últimes estrenes teatrals, dels recents esdeveniments polítics, del ressorgiment nacionalista, dels grans monstres literaris i del pensament, de Nietzsche i de Goethe, dels nous valors catalans com Rusiñol, Guimerà i Maragall i, paral·lelament amb els mites, també sorgien els noms de Felip Cortiella, d'Alfons Maseras, de Pérez-Jorba, de Josep Mª de Sucre, del dibuixant Biosca; tots aquests no tan rellevants com els primers, però de gran importància en la vida i en les tertúlies de l'amic Plàcid. Qualsevol lloc era bo per a parlar i per a crear projectes, il·lusions i realitats: la Rambla, el Paral·lel, el Tibidabo.

Acte d'homenatge a Plàcid Vidal amb motiu de la publicació de *L'assaig de la vida*. A part l'autor i la seva família, a la fotografia poden veure's Joan Puig i Ferrater, Maria Domènech, Alfons Maseras, Joan Ollé, Xavier Benguerel, Ramon Xuriguera, Joan Estelrich (l'editor), Josep Mª de Sucre i altres.

En aquest marc comença l'afició a escriure, s'editen els primers llibres i, amb el goig i la innocència del nen que porta pantalons llargs per primer cop, aquesta colla d'amics es congratula en veure impresa una obra seva. Però la realitat, ah! la fatal realitat, com diu en Plàcid, comença a fer acte de presència amb les seves vergassades. Si al 1899 era l'amic Hortensi Güell el que trobava la mort llençant-se a la mar de Salou per motiu d'uns desenganys amorosos, al 1905, després d'haver-se escapat amb el Puig i Ferrater cercant *camins de França*, el gran company de Plàcid, el noi de Baladrer, l'Antoni Isern cerca també la mort al castell de Burriach. I em vénen ara a la memòria uns pasatges de *L'assaig de la vida*:

“— Que no vagi a ciutat, l'Isern! —repetia l'Hortensi, guaitant per la finestra del vagó, en acomiadar-se—. La ciutat el mataria! Tant de bo que jo pogués quedar-me aquí amb vosaltres! (2) Ja tornaré! Ja tornaré!” (3).

El suïcidi i les ànsies d'aventura eren dues coordenades que envoltaven els escriptors d'aquell temps. Molts d'ells pensaven que davant l'adversitat, el suïcidi era quelcom heroic i el mateix Antoni Isern ja advertia:

“Si la sort m'és adversa, sempre hi haurà una muntanya per a estimbar-se” (4).

A Plàcid Vidal mai no li passà pel cap de prendre aquestes determinacions, i en aquest sentit és vàlid dir que hom el considera una persona atípica dins el panorama de la seva època. No dic que tothom prengués postures fatalistes, però, qui més qui menys, es sentia atret per l'esperit aventurer. Plàcid, en canvi, era més estàtic i Barcelona l'omplia plenament o, al menys, això se'n deriva després d'haver llegit l'obra que ara estem analitzant.

La pèrdua de l'Isern fou molt sentida per en Plàcid i coincideix amb el punt més àlgid de les relacions existents entre l'escriptor alcoverenc i Puig i Ferrater. En aquest sentit em sembla interessant de ressenyar el paral·lelisme que s'observa entre l'amistat del selvatà i Plàcid i els capítols que configuren *L'assaig de la vida*. Aquesta obra és com un termòmetre que medeix la interrelació entre ambdós personatges. A la primera part de l'obra es produeix la trobada, a la segona l'amistat puja fins els cims més elevats i a la darrera, la diferent sort dels dos escriptors —Puig i Ferrater era més rellevant en el món de les lletres que no pas en Plàcid— fa que, lluny de trencar el lligam que els uneix, tinguin una mena de recel i reserva mutus, a vegades molt forts.

A manera de resum, és vàlid dir que fins al 1910 la vida de Plàcid Vidal i la de tot el cercle que l'envolta és plena de projectes i d'il·lusions, però aquestes es trenquen sobtadament l'any esmentat. Què succeeix, doncs, al 1910 perquè l'escriptor que avui estudiem opti per tancar la segona part de *L'assaig de la vida* i comenci a escriure la darrera?

Abans he dit que, en aquest sentit, Plàcid té molta traça i ara no podia ser aliè a la regla.

1910 és l'any en què es trenca per tots els cantons "Solidaritat Catalana", una coalició de partits polítics catalans que intentava defensar el naixent nacionalisme de Catalunya; un any després mor Joan Maragall i els escriptors catalans queden orfes, tant espiritualment com econòmicament. No tenen cap mena d'ajut i han de recórrer a la recaptació voluntària de diners per tal de poder publicar una obra literària. Placid i els seus companys passen per veritables dificultats econòmiques, no tenen cap feina segura i les seves veleïtats literàries no es veuen recompensades. A part de Puig i Ferrater que "superà aquell ambient, aixecà el vol i es féu un nom al costat dels capdavanters de la literatura catalana" (5), els altres experimenten una existència grisa i atrafegada que descriu molt bé *L'assaig de la vida*.

Tenint en compte que *L'assaig de la vida* és una obra autobiogràfica del propi Placid, no és erroni dir que, tal com es descriu en aquest llibre, Placid Vidal té tres parts ben diferenciades en la seva vida; la primera és de formació al costat del seu germà, l'Aladern, la segona és de plenitud, no tan sols artístic-literària, sinó també existencial, i una darrera on hi ha una forta davallada i una crisi d'esperit que el fan quedar decebut d'aquella societat. I tota aquesta inclinació també es pot aplicar al grup d'escriptors ja esmentats que formaren la pedra de toc fonamental del Modernisme.

El paper primordial de Placid Vidal a *L'assaig de la vida* és el de ser testimoni d'excepció d'uns fets i d'una realitat que ell palpava com ningú. S'ha dit que Placid no ha estat mai un creador i que el seu terreny era la crònica; en aquest llibre, al menys, es demostra que la segona afirmació és certa i que utilitza les tècniques periodístiques amb bastant d'encert. És fred i calculador, tenint en compte els límits que això té en una època on els sentiments sobresortien a cada instant; és crític amb ell mateix i amb els altres, tot i que li costa un xic d'acceptar les crítiques dels altres, encara que no les comparteix; és receptiu amb les idees alienes; les frases acostumen a ser curtes; barreja el diàleg amb el relat tot i que aquest prima sobre aquell.

Totes aquestes característiques fan de *L'assaig de la vida* una interessant crònica de la Catalunya literària del Modernisme, amb un transfons sociològic que, en ocasions, el lector ha d'esbrinar.

JOSEP M.ª GIRONA I COMPTE

NOTES

(1) Veure *La colla de ca l'Aladern*, de Pere Anguera, publicat en el tercer número del butlletí del "C.E.A."

(2) L'Hortensi Güell habitava durant gran part de l'any a Madrid.

(3) Pàg. 104 de *L'assaig de la vida*.

(4) Pàg. 108 o.c.

(5) Veure "Mite i realitat en la narrativa de Puig i Ferrater" de X. Fort, publicat al número 248 de la "Revista del Centro de Lectura". Quarta època, juliol 1973.